

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGOS

PAREIŠKIMAS

„DĖL PARLAMENTINIŲ PARTIJŲ SUSITARIMO DĖL LIETUVOS ŠVIETIMO POLITIKOS (2021 – 2030)“

Vilnius

2023 m. rugsėjo 14 d.

Valstybės kontrolės 2023 m. rugsėjo 7 d. LR Seimui pateiktoje valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje stebima negerėjanti situacija švietimo, mokslo ir sporto srityje.

Iš 18 rekomendacijų, susijusių su švietimo stebėseną, mokinių pasiekimais, profesinio mokymo organizavimu, vėluojama įgyvendinti 9 rekomendacijas, iš kurių trys – didelės svarbos, turinčios esminį poveikį visuomenei.

Ypač sudėtinga situacija yra siekiant mažinti mokinių pasiekimų skirtumus.

Įgyvendinant rekomendacijas švietimo srityje, reikšmingos pažangos nėra, o pasiekti rodikliai yra vertinami vidutiniškai arba blogai.

Švietimo praktiką ir jaunosios kartos ugdymą neigiamai veikia ir vertybių skirtimis visuomenę skaldantys šios Seimo kadencijos valdančiųjų priimti bei planuojami priimti sprendimai:

- narkotikų dekriminalizavimas, siekis normalizuoti narkotikų vartojimą, mokyti juos vartoti, o ilgojoje perspektyvoje - įteisinti vadinamuosius lengvuosius narkotikus;
- valstybinės lietuvių kalbos statuso menkinamas ir lietuvių valstybinės kalbos stūmimas iš viešosios erdvės, įvedus svetimus mūsų kalbai asmenvardžių užrašymo būdus bei ateityje siekiant įsileisti ir visus įmanomus įvairiausių kalbų diakritinius ženklus;
- normalia praktika jau laikoma ir vietovardžių užrašymas užsienio kalbomis Lietuvos teritorijoje;
- užsimota sugriauti susigulėjusią kalbos struktūrą.

Šie ir kiti, su LVŽS vertybėmis nesutaikomi, dalykai tolesnį Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos ir jos frakcijos LR Seime dalyvavimą susitarimuose su valdančiais daro visiškai nepriimtini.

Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamos politinės partijos, bendradarbiaudamos su Lietuvos savivaldybių asociacija ir Lietuvos švietimo taryba, suvokdamos *švietimą kaip kertinį Lietuvos valstybės prioritetą*, ir suprasdamos, kad *kiekvieno Lietuvoje gyvenančio asmens išsilavinimas reikalauja valstybės investicijų ir ilgalaikių įsipareigojimų*, pasirašė *Susitarimą dėl Lietuvos švietimo politikos (2021 – 2030)* (toliau – *Susitarimas*), kuriame 18 punktų įsipareigojo siekti švietimo pažangos visuose švietimo sistemos lygmenyse – pradedant ikimokykliniu ugdymu ir baigiant aukštuoju mokslu bei mokslo plėtra.

Minėtame *Susitarime* tarp sėkmės rodiklių atsirado ir siekiai, jog iki 2024 metų pabaigos mokytojų vidutinis darbo užmokestis sudarytų 130 proc., o dėstytojų, mokslo darbuotojų, tyrėjų – 150 proc. vidutinio darbo užmokesčio (toliau – VDU) šalyje.

Nuo *Susitarimo* pasirašymo praėjo dveji metai, tačiau reikšmingesnio švietimo būklės pagerėjimo, kaip įvardijama ir Valstybės kontrolės ataskaitoje, Lietuvoje kol kas nepastebime.

Atvirkščiai, kyla grėsmė dėl nevykdomų ar nepakankamai vykdomų įsipareigojimų mokytojams sulaukti išpėjamųjų pedagogų bendruomenės streikų.

Nerimą kelia ir tolesniu *Susitarimo* egzistavimo prasmingumu abejoti verčia šios esminės problemos:

- Dar 2020 metais, siekiant išspręsti vietų vaikų darželiuose trūkumą, **ikimokyklinio ugdymo tinklo plėtrai** buvo numatyta nuo 2023 metų kasmet skirti po 30 mln. eurų. Nepaisant to, jog 2021 m. *Susitarimo 1 punktu* įsipareigota „*imtis kompleksinių veiksmų ir sudaryti sąlygas visiems vaikams būti ugdomiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą*“, numatytieji 30 mln. eurų ikimokykliniam ugdymui plėsti taip ir nesurasti.
- Tik ekonominiais (nepaisant edukologinių) kriterijais vadovaujantis tvarkomas **bendrojo ugdymo mokyklų tinklas**, centralizuotai, valstybės lygmeniu nustatant viską suniveliuojančias mokyklų tinklo kūrimo taisykles, neatsižvelgiant į regionų ir atskirų savivaldybių savitumą, bei atimant sprendimų teisę iš savivaldos, t.y.

savivaldybių savarankiškumą ir atsakomybę už racionalų švietimo lėšų panaudojimą, tinklo efektyvumą (taip pažeidžiamas *Susitarimo 18 punktas*). Tokios mokyklų tinklo tvarkymo politikos pasekmė – nuo gyventojų vis labiau tolstančios švietimo paslaugos, tuštėjantys, silpnėjantys ir nykstantys Lietuvos regionai.

- Atnaujintos Mokyklų tinklo kūrimo taisyklės glaudžiai susiję su vykdomu „**Tūkstantmečio mokyklų**“ projektu, kurio įgyvendinimas nuo pat pradžių kelia didelių abejonių dėl jo administravimo kokybės, pasirinktų ekspertų išsilavinimo ir kompetencijų, skaidraus ir objektyvaus finansų paskirstymo, vėl paneigiamas savivaldybių savarankiškumas, o pačios taisyklės Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo yra pripažintos kaip prieštaraujančios Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tai leidžia suabejoti ir „Tūkstantmečio mokyklų“ programos teisėtumu.
- Nevykdomas arba beveik nevykdomas ir *Susitarimo 10 punktas*, susijęs su **pedagogo profesijos patrauklumo ir patrauklių darbo sąlygų kūrimu**. Susidarė tokia padėtis, kad dalyko mokytojų stygių jaučia jau visa šalis, o ateinantys metai atneš ir tragedija galinčia virsti mokytojų problemą. Profesijos patrauklumui labai kenkia vis didėjantis psichologinio smurto bei patyčių kiekis, kurį patiria mokytojai. Nepagrįstai plečiamas ugdymo turinys, o besiplečiančios laiko sąnaudos tokio turinio išdėstymui nėra pagrįstos didesniu atlyginimu. Iki šiol nėra pradėta kurti ir kompensavimo už tiesiogiai su profesine veikla susijusių išlaidų sistema.
- Švietimo *Susitarimo* pastarųjų metų įgyvendinimo praktika taip pat rodo, jog įsipareigojimai **iki 2024 metų pabaigos pasiekti, kad mokytojų VDU 30 proc., o dėstytojų, mokslo darbuotojų, tyrėjų – 50 proc. viršytų šalies VDU** tikriausiai nebus įvykdyti. Ir nors mokytojų atlyginimai buvo didinami 10 – 13 proc., tokiu pat tempu didėjo ir šalies VDU. Todėl kažin, ar realu tikėtis, kad 2024 metų pabaigoje mokytojai gaus 1700 – 1800 eurų „į rankas“. Jei niekaip neatrandama pinigų mokytojų atlyginimui šiek tiek padidinti dabar, tai kokius tvarius finansų šaltinius suras Vyriausybė papildomai investuoti į atlyginimų padidinimą nepalyginamai didesnėmis sumomis? Pasitelkiant šiai Vyriausybei palankią skaičiavimo metodiką, pagal kurią, kaip skelbia Valstybės duomenų agentūra, šių metų II ketvirtį šalies VDU buvo 1241 euras, o mokytojų VDU buvo 1360 eurų po mokesčių. Tačiau ekonomistas.lt atliktas nepriklausomas tyrimas atskleidė, kad tokio dydžio atlyginimus (110 proc. šalies VDU) gavo tik labai nedidelė dalis pedagogų: turintys 20 ir daugiau metų stažą metodininkai ir ekspertai. O didelė dalis mokytojų Lietuvoje vis dar dirba nepilnu krūviu.

- Nors **įtraukiojo ugdymo** įgyvendinimo linkme dirbama, tačiau jau dabar aišku, kad 2024 metais visos Lietuvos mokyklos priimti visų pačių įvairiausių poreikių vaikų ir užtikrinti jiems reikalingą ugdymą ir paslaugas nebus pajėgios – neparengta infrastruktūra, neparengti pedagogai, mažinami net švietimo pagalbos specialistų etatai.
- Toliau vykdant **aukštojo mokslo reformą**, nepaisoma regionų poreikio turėti savarankiškas ir kokybiškas kolegijas, toliau einama atskirų kolegijų (pakankamai nutolusių viena nuo kitos, net vykdančių skirtingas studijų programas) jungimo keliu, nors tokio jungimo kelio istorija rodo, jog geresnė kokybė po tokios pertvarkos išlikusioje kolegijoje taip ir neatsiranda.
- Po *Susitarimo* priedanga, paneigiant pačią *Susitarimo* dvasią – kaip bendrų ir visoms partijoms priimtinių sprendimų dėl tolesnių veiksmų švietime suradimą, neišdiskutavus, nepasitarus ir bendrai nesutarus, vos ne prievartos būdu įvedamas **naujas privalomas (t.y. be teisės pasirinkti, be alternatyvos) dalykas 1 – 10 klasių mokiniams – „Gyvenimo įgūdžiai“**. Net nepradėjus šio dalyko mokyti, visuomenė neigiamai vertina jos **Lytiškumo ugdymo** dalį. Jos genderistinis turinys ir LGBT+ metodika paremtas mokymo būdas, rekomenduojami literatūros šaltiniai galimai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 ir 26 straipsnių nuostatoms.

Atsižvelgdami į visa tai skelbiame, kad Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga traukiasi iš „Susitarimo dėl Lietuvos švietimo politikos (2021 – 2030)“.

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas Ramūnas Karbauskis